

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2001, sp. zn. 20 Cdo 2931/99, ECLI:CZ:NS:2001:20.CDO.2931.1999.1

Číslo: 85/2003

Právní věta:

I. Pravomocný rozsudek, jímž soud přivolil k výpovědi z nájmu bytu, vytváří překážku věci rozsouzené (§ 159a odst. 5 o. s. ř*) pro řízení o žalobě na určení neplatnosti téže výpovědi.

II. Pravomocný rozsudek o žalobě na určení, zda tu právo nebo právní vztah je nebo není (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), nevytváří překážku věci rozsouzené pro žalobu na plnění vycházející z téhož skutkového základu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.12.2001

Spisová značka: 20 Cdo 2931/99

Číslo rozhodnutí: 85

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: § 159 odst. 3 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 711 odst. 3 písm. c) předpisu č. 40/1964Sb.

§ 80 písm. b) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 80 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v P r a z e u s n e s e n í m z e d n e 7 . 4 . 1 9 9 9 z r u š i l r o z s u d e k z e d n e 1 8 . 1 . 1 9 9 9 , j í m ž O b v o d n í s o u d p r o P r a h u 1 z a m í t l ž a l o b u n a u r č e n í n e p l a t n o s t i v ý p o v ě d i z n á j m u v e v ý r o k u o z n a č e n é h o b y t u , d a n é ž a l o b c i d n e 6 . 1 . 1 9 9 4 ž a l o v a n ý m i , a ř í z e n í z a s t a v i l . O d v o l a c í s o u d – o d k a z u j e n a u s t a n o v e n í § 1 0 4 o d s t . 1 a § 1 5 9 o d s t . 3 o . s . ř . – ř í z e n í z a s t a v i l p r o p ř e k á ž k u v ě c i r o z s o u z e n é (r e i i u d i c a t a e) , k d y ž u z a v ř e l , ž e ž a l o b c e s e d o m á h á u r č e n í n e p l a t n o s t i t é h o ž p r á v n í h o ú k o n u (v ý p o v ě d i z n á j m u b y t u) , k n ě m u ž s o u d (O b v o d n í s o u d p r o P r a h u 1) p ř i v o l i l r o z s u d k e m z e d n e 9 . 6 . 1 9 9 5 , v e s p o j e n í s r o z s u d k e m M ě s t s k é h o s o u d u v P r a z e z e d n e 1 1 . 1 1 . 1 9 9 6 . Ž a l o b o u n a u r č e n í p a k n e l z e d o s á h n o u t t o h o , č e h o n e b y l o d o s a ž e n o v p ř e d c h o z í m s p o r u n a p l n ě n í .

Žalobce (zastoupen advokátem) podal proti usnesení odvolacího soudu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238 (správně § 238a) odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje existenci

dovolacích důvodů dle § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř., jimiž lze soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování (písmeno c/) a že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (písmeno d/). Konkrétně dovolatel uvádí, že z žádného rozhodnutí kteréhokoliv soudu nevyplývá, že které ze dvou podaných výpovědí (v řízení ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 32 C 376/92) soud přivolil. Dále vyslovuje přesvědčení, že přivoluje-li soud k hmotněprávnímu úkonu, musí být tento úkon přesně specifikován, aby jej nebylo možno zaměnit s úkonem jiným, s tím, že úvahy soudů o zřejmosti toho, že které výpovědi soud přivolil, nejsou namístě, jelikož výrok soudu musí být zcela určitý, bez nutnosti jeho dalšího výkladu. Jestliže soud tvrdí, že platnost výpovědi byla vyřešena jako předběžná otázka, musí nutně spolehlivě (nikoliv výkladem výroku rozsudku) určit, která výpověď byla předmětem tohoto posouzení a řešení. Řešit tuto otázku kruhovou definicí (pomocí neurčitého petitu) není podle dovolatele možné. K podpoře tohoto názoru dovolatel odkazuje na judikaturu v pracovněprávních věcech, týkající se určení neplatnosti hmotněprávních úkonů. Dále dovolatel snáší argumenty pro závěr, že výpověď z nájmu bytu nebyla doručena do jeho vlastních rukou, a Nejvyššímu soudu, který usnesením ze dne 9. 12. 1997 odmítl jeho dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 1996, vytýká, že přehlédl nebo pominul, že změnu žaloby (tak, aby se týkala výpovědi z nájmu bytu ze dne 6. 1. 1994) Obvodní soud pro Prahu 1 v řízení ve věci vedené pod sp. zn. 32 C 376/92 nepřipustil. Neexistence hmotněprávního úkonu nemůže být nahrazena výkladem úkonu procesněprávního, přičemž v dané věci je evidentní – pokračuje žalobce – že žalovaní mu nedali výpověď z nájmu bytu před zahájením řízení (před 19. 11. 1992) ani současně se žalobou a upřesnění a doplnění žaloby ze dne 6. 1. 1994 bylo předáno nikoliv nájemci, nýbrž jeho právnímu zástupci JUDr. P. Č., který k tomu nebyl zmocněn. Změna žalobního petitu spočívající v tomto upřesnění a doplnění žaloby nebyla soudem nikdy připuštěna. Z těchto pochybení soudu pak přímo vyplývá, že nelze zjistit, který úkon směřující k výpovědi považuje soud za platný, to jest nelze dovodit, že byla vyřešena předběžná otázka o platnosti výpovědi z nájmu bytu ze dne 19. 11. 1992 či výpovědi z nájmu bytu ze dne 6. 1. 1994. Soudy obou stupňů pominuly i dříve namítanou skutečnost, totiž že výpověď jako hmotněprávní projev vůle musí být určitá, a tento požadavek se vztahuje i na určení bytu. Za situace, kdy byt popsáný ve výpovědi neexistuje, ji lze jen stěží pokládat za platnou. Proto dovolatel požaduje, aby napadené usnesení bylo zrušeno a věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001).

V průběhu dovolacího řízení původní druhý žalovaný RNDr. I. R. zemřel (dne 10. 6. 2001), přičemž podle sdělení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 11. 12. 2001 dědické řízení po jmenovaném (spoluvlastníku domu, v němž je byt, jehož se výpověď z nájmu týká), vedené u tohoto soudu dosud nebylo skončeno a jako dědici po jmenovaném přicházejí v úvahu manželka zůstavitele V. R. a jeho dcery nezletilá M. R. a M. L. S těmito osobami také Nejvyšší soud jako s procesními nástupci zemřelého v řízení dále jednal (srov. § 107 odst. 1 a 3 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné podle § 238a odst. 1 písm. c) o. s. ř., avšak není důvodné. Proto je N e j v y š š í s o u d zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti pouze vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti) a jiné vady řízení, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je

oprávněn rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Uvedené vady řízení nebyly v dovolání namítány a z obsahu spisu nevyplývají, předmětem dovolacího přezkumu je tudíž především přezkoumání správnosti právního závěru odvolacího soudu, že dalšímu projednání věci bránila překážka věci rozsouzené. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 159 odst. 3 o. s. ř., jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být projednávána znovu.

Ve smyslu tohoto ustanovení jde o stejnou věc tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo v jiném řízení pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob.

Tentýž předmět řízení je dán, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku). Podstatu skutku (skutkového děje) lze přitom spatřovat především v jednání (a to ve všech jeho jevových formách) a v následku, který jím byl způsoben; následek je pro určení skutku podstatný proto, že umožňuje z projevů vůle jednajících osob vymezit ty, které tvoří skutek. Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté, není významné, jak soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudil po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté je dána i tehdy, jestliže soud skutek posoudil po právní stránce nesprávně, popřípadě neúplně (např. skutek byl posouzen jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a ve druhém jako žalobci). Týchž osob se řízení týká i v případě, jestliže v pozdějším řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které jsou (byly) účastníky dříve zahájeného řízení (shodně srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem [60/2001](#) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Pravomocný rozsudek o žalobě na určení, zda tu právo nebo právní vztah je nebo není (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), nevytváří – zásadně – překážku věci rozsouzené pro žalobu na plnění (§ 80 písm. b/ o. s. ř.) vycházející ze stejného skutkového základu (ze stejného skutku); tuto překážku tvoří jen ve vztahu k nové žalobě na určení. Naopak platí, že pravomocný rozsudek o žalobě na plnění vytváří z hlediska identity předmětu řízení překážku věci rozsouzené pro řízení o žalobě na určení, zda tu právo nebo právní vztah je nebo není, vycházející z téhož skutkového základu (ze stejného skutku). Je tomu tak proto, že pravomocný rozsudek o žalobě na plnění v sobě zahrnuje (ať již výslovně nebo mlčky) kladné nebo záporné řešení otázky (ne)existence práva nebo právního vztahu, jež by měla být postavena najisto určovací žalobou, a staví tedy na stejném skutkovém základě (na stejné části skutku) jako žaloba určovací (shodně v právní teorii srov. např. Handl, V. – Rubeš, J. a kol., Občanský soudní řád, Komentář, Panorama Praha 1985, I. díl, str. 709 a v soudní praxi např. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1994, sp. zn. [IV. ÚS 2/93](#), uveřejněné ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, svazku 2, části II., pod číslem 5).

Uvedené lze demonstrovat právě poměrem žaloby na přivolení k výpovědi z nájmu bytu k žalobě na určení neplatnosti této výpovědi. Skutkový základ sporu o přivolení k výpovědi z nájmu bytu totiž tvoří především tvrzení, že žalobce (pronajímatel) dal žalovanému (nájemci) konkrétní výpověď z nájmu bytu jako jednostranný hmotněprávní úkon, pro který je předepsána písemná forma a jenž vedle obecných náležitostí právního úkonu, předepsaných zejména ustanovením § 37 a § 39 obč. zák., a uvedení lhůty, kdy má nájem skončit (§ 710 odst. 3 obč. zák.), musí obsahovat – v intencích § 711 odst. 1 obč. zák. – též důvod výpovědi (shodně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6.

1997, sp. zn. 2 Cdon 37/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 1997, pod číslem 55). Rozhodne-li soud, že přivoluje k výpovědi z nájmu bytu dané žalobcem (pronajímatelem) žalovanému (nájemci), pak tímto rozhodnutím přisvědčuje (ať již výslovně nebo mlčky) nejen závěru, že je dán příslušný výpovědní důvod, nýbrž i závěru, že výpověď má předepsanou formu, není neplatná pro rozpor s požadavky, jež zákon obecně klade na obsahové náležitosti právního úkonu, a že byla účinně doručena nájemci. Jinak řečeno, pravomocný rozsudek, jímž soud přivolí ke konkrétní výpovědi z nájmu bytu dané žalobcem (pronajímatelem) žalovanému (nájemci), vytváří překážku věci rozsouzené pro žalobu na určení, že právě tato výpověď je neplatná. Toto východisko ostatně nezpochybňuje ani dovolatel; námitky, jež vznášá v dovolání, směřují proti závěru, že předmětem sporu ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 32 C 376/92 je táž výpověď z nájmu jako ta, o jejíž neplatnost jde v této věci.

Podle obsahu spisu v posledně citované věci (jak z něj při svých úvahách vyšly i soudy nižších stupňů) zde probíhalo mezi týmiž účastníky (toliko v opačném procesním postavení) řízení o přivolení k výpovědi z nájmu téhož bytu. Výpověď sama pak byla součástí podání ze dne 6. 1. 1994, jímž žalobci upřesňovali a doplňovali žalobu a jehož kopie byla při jednání před soudem prvního stupně dne 10. 1. 1994 krátkou cestou doručena zástupci žalovaného JUDr. P. Č. Obvodní soud pro Prahu 1 pak rozsudkem ze dne 9. 6. 1995 k výpovědi z nájmu bytu dané žalobci (zde žalovanými) žalovanému (zde žalobci) přivolí (aniž tuto výpověď výrokem rozsudku blíže specifikoval), určil, že nájemní poměr skončí uplynutím tříměsíční výpovědní lhůty, která počne běžet prvním dnem měsíce následujícího po právní moci rozsudku, a uložil žalovanému byt vyklidit a vyklizený žalobcům předat do patnácti dnů po zajištění náhradního ubytování.

Městský soud v Praze pak k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 11. 11. 1996 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, přičemž v důvodech svého rozhodnutí se výslovně vypořádal s otázkou, zda a kdy byla žalovanému doručena výpověď z nájmu bytu, s tím, že ta byla obsažena právě v podání ze 6. 1. 1994. Rozsudky nabyly právní moci dne 29. 1. 1997.

Skutečnost, že výpověď z nájmu bytu, k níž soud přivoluje, není podrobněji specifikována ve výrokové části rozsudku (např. datem vyhotovení nebo doručení), a že ji soud charakterizuje toliko v důvodech rozhodnutí, není podle standardní rozhodovací praxe soudů na překážku vykonatelnosti rozhodnutí ani jeho instančnímu přezkumu, případně posouzení z hlediska překážky věci rozsouzené. Z tohoto pohledu je zjevné, že dovolatel se v tomto řízení domáhá vyslovení neplatnosti právě té výpovědi, o které bylo rozhodnuto výše označenými rozsudky. Právní posouzení věci odvolacím soudem, který jako překážku brání takovému určení identifikoval překážku věci rozsouzené, je proto správné. Argumenty, jimiž dovolatel zpochybňuje otázku doručení výpovědi, jakož i to, že soud ohledně výpovědi ze 6. 1. 1994 nepřipustil změnu žaloby, uvedený závěr zvrátit nelze, neboť řešení těchto otázek *apriori* postihují výše specifikované rozsudky a jejich opětovnému zkoumání brání právě překážka věci rozsouzené. O tom, že soudy v předchozím řízení rozhodovaly právě o výpovědi z nájmu, jež byla součástí podání ze 6. ledna 1994, nemá ani Nejvyšší soud žádné pochybnosti. Dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. tudíž dán není. Jelikož dovolací důvod dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. vybudoval dovolatel na stejných argumentech jako jsou ty, s nimiž se Nejvyšší soud vypořádal již v mezích dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., nebylo dovolání shledáno důvodným ani v tomto směru.

Vzhledem k tomu, že dovolateli se prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost napadeného usnesení zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), jako nedůvodné usnesením zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 o. s. ř.).

*) V době vydání uveřejňovaného rozhodnutí věc významově shodně řešilo ustanovení 159 odst. 3 o. s. ř.